№ 75 Մայիսի 8 (20) **1880** Մայիսի 8 (20) № 75

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կօպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կանանց մասնաժողով։—Ներքին տեսութիւն։ Կոմս Լօրիս Մէլիքովի գործունէութիւնը։ Նամակ Ալէքսանդրապօլից։ Նամակ Մոսկվայից։ Նամակ խմբագրին։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Կ. Պօլսի անգլիական դեսպանը։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Խենթը։

ԿԱՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ

Կիրակի, մայիսի 11-ին Թիֆլիսի կանանց մասնաժողովի ջանքերով լինելու է Նաէգրի յօգուտ վանի սովատանջների։ Մենք կուզէնայինք մի քանի խօսք ասել առհասարակ այն փողերի գործադրութեան մասին, որ հաւաքում է մեր կանանց մասնաժողովը։

Մեր մէջ ամեն գործիչները աշխատում են միշտ միմեանց գերազանցել իրանց աշխատանքների մէջ, բայց մեր ամեն գործիչներին յատուկ է, ուշադրութիւն չը դարձնելով աշխատանքի բաժանութեան օգտաւէտութեան վրա, աշխատել նոյնը անել, ինչ որ անում է միւսը…

Մի լռագիր կամ ամսագիր հաւաքում է փողեր յօգուտ սովատանջների և ուղարկում է այդ փողերը Վան կամ Կ. Պօլիս,—կանանց մասնաժողովն էլ նոյն է անում, չը մտածելով որ իրան աւելի մատչելի է իր հաւաքած փողերը գործ դնել նոյն իսկ այստեղ, Անդրկովկասում, առանց ուղարկելու Վան կամ Կ. Պօլիս։

Բացատրենք մեր միտքը։ Անդրկովկասի բազմաթիւ հայաստանցիներ՝ հայեր, ասօրիներ, եզիդներ և այլն, մերկ և սոված թափվել են մեր երկիրները և մուրացկանութիւն են անում քաղաքներում և գիւղերում։ Մեր կարծիքով, մեր կանանց մասնաժողովը իր հաւաքած դրամները կարող էր գործ դնել այս տեսակներին օգնելու համար, մանաւանդ որ կանանց մասնաժողովը կազմում է մի բաժին այն մասնաժողովի, որ կառավարութեան թոյլտուութեամբ հաստատվեցաւ Թիֆլիսում վերջին ռուս-թիւրքաց պատերազմի ժամանակ և որի նպատակն էր օգնել Թիւրքիայից գաղթածներին։ Նոյնը մեր կարծիքով, պէտք է շարունակէր մասնաժողովը և այժմ, երբ սով է յայտնվել Հայաստանում։

Մասնաժողովը պաշտօնապէս դեռ գոյութիւն ունի, տակաւին լուծված չէ,—բայց այլ ևս չէ գործում, անգործ է մնում, այն ինչ այժմ ամենայարմար և ամենաանհրաժեշտ ժամանակ է գործելու։ Հայաստանի սովատանջներին օգնել կարելի է ոչ թէ միայն փողեր ուղարկելով Թիւրքիա, այլ նոյն իսկ այստեղ, Անդրկովկասում և Թիֆլիսում թափված ողորմելի գաղթականներին օգնելով։

Իսկ այսպիսի գործ աւելի հեշտութեամբ կարող է յանձն առնել մի մասնաժողով, քան թէ լռագրի և ամսագրի մի խմբագրութիւն։ Բացի փողերից կարելի էր թշուառ գաղթականներին օգնել և շորերով, իսկ շորերի պահեստներ ունենալը աւելի մատչելի է մի մասնաժողովին, քան թէ մի խմբագրութեան։

«Մշակի» երէկվայ համարում ընթերցողը կարդացած կը լինի Թէլաւից մեզ գրված նամակը, որից մենք տեղեկանում ենք որ Թէլաւեցիները արդէն հաւաքել են բաւական շորեր, բայց չը գիտեն ո՞ւմ ուղարկեն այդ շորերը։

Մեր կարծիքով ներկայ հանգամանքներումն էլ լաւ կը լինէր գործ դնել աշխատանքի բաժանութեան սկզբունքը։ Թող կանանց մասնաժողովը շարունակի հաւաքել փողեր, հաւաքի և շորեր և գործի նոյն իսկ Անդրկովկասում, իսկ խմբագրութիւնները թող շարունակեն փողեր ժողովել և ուղարկել Կ. Պօլիս։

Մեր այդ առաջարկութեան վրա դարձնում ենք մեր պատուելի տիկինների ուշադրութիւնը։

Մի և նոյն ժամանակ ցաւալի է, որ պատերազմի ժամանակ հիմնված գաղթականներին օգ-

---

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԼԸ.

Հեռանալով ծերունի Խաչօի տան աւերակներից, Վարդանը չը գիտէր ուր գնալ։ Հովիւներից ստացած տեղեկութիւնները այն աստիճան անորոշ և մթին էին, որ նա դժուարանում էր մի վճռական քայլ անել։

Երեկոյեան ժամն էր արդէն. արևը թեքվում էր դէպի իր գիշերային մուտքը։ Վարդանի աչքի առջև դրած էին մի և նոյն տխուր և տրտում տեսարանները.—աւերակ, անմարդաբնակ գիւղեր, մշակութիւնից զրկված դաշտեր, և աւելի ոչինչ։—Միթէ այդ ամբողջ գաւառում մի հատ հայ չէ՞ մնացել, մտածում էր նա։ Յանկարծ դատարկ անապատի մէջ երևաց մի մարդկային կերպարանք։ Նա դանդաղ և անհաւասար շարժումներով բարձրանում էր դէպի լեռան գագաթը, երբեմն կանգ առնելով, երբեմն իր շուրջը նայելով և երբեմն քարերից բռնելով, որ ցած չը գլորվի։ Այսպէս հասաւ նա մինչև սեպացած քարաժայռի գագաթը, որ կախ էր ընկած անդունդի վրա։ Արևի վերջալուսով նկարված էր նրա փոքրիկ մարմնի գծագրութիւնը, որ անշարժ արձանի նման, քարաժայռի գագաթից նայում էր դէպի լայնատարած հովիտը, ուր մի քանի օրվայ մէջ կատարվել էին այնքան շատ եղեռնագործութիւններ, այնքան շատ աւերումներ։ Երկար այնպէս նայում էր նա, և կարծես, մտածում էր մի բան վճռել, որը խիստ ծանր էր նրան։ Վարդանի ուշադրութիւնը չէր կարող չը գրաւել այդ երևոյթը, որ նախազգուշակում էր մի տարօրինակ վախճան։ Նա իր ձիու սանձը քաշեց և սկսեց հեռուից նայել։

Վարդանը տեսաւ, որ քարաժայռի գլխին արձանացած մարմինը մի քանի յուսահատական շարժումներ գործեց, կրկին նայեց դէպի լայնատարած հովտի աւերակները, յետոյ աչքերը ձեռքով բռնելով, իրան ցած գցեց քարաժայռի բարձրութիւնից դէպի իր առջևը բացված անդունդը։ Փոքրիկ մարմինը գնդակի նման գլորվելով, երբեմն քարերին զարկվելով, արագութեամբ պտոյտվում էր, առանց մի տեղ կանգ առնելու։ Վարդանը ձին առաջ քշեց, մի րոպէում հասաւ լեռան ստորոտը, օգնութիւն հասցնելու։ Մարմինը դեռ գլորվում էր, բայց նա բոլորովին չը հասաւ մինչև անդունդը։ Ժայռերի պատառվածքից բուսած թուփերը բռնեցին նրան։ Վարդանը այժմ ուրախ էր, նա յոյս ունէր ազատել անձնասպանի կեանքը։ Նա վեր նայեց, տեսաւ, որ մարմինը գտնվում էր աւելի քան յիսուն ոտնաչափ բարձրութեան վրա, և անշարժ բռնված էր թուփերի մէջ։ Ինչպէս ցած բերել նրան,—այդ եղաւ երիտասարդի հոգածութեան առարկան։

Նա ցած իջաւ ձիուց և սկսեց հետազօտել պարսպի նման վեր բարձրացած քարաժայռի մակերևոյթը, որոնելով մի ճանապարհ, որ մատչելի լինէր թուփերին։ Ոչ մի կողմից ելք չը կար։ Մարմինը տակաւին անշարժ գտնվում էր իր տեղում, առանց կենդանութեան մի նշոյլ անգամ ցոյց տալու։ Արդեօք ինչն էր ստիպել այդ թշուառին անձնասպանութիւն գործել։ Վարդանի տխուր շրջապատը այժմ այն աստիճան խորհրդաւոր նշանակութիւն էր ստացել նրա համար, որ իւրաքանչիւր չնչին առարկայի մէջ անգամ գաղտնիքներ էր տեսնում։

Նա նկատեց, որ առանց իր կեանքը վտանգի ենթարկելու, անկարելի էր ազատել թշուառին, որը գուցէ դեռ մեռած չէր, որին գուցէ դեռ կարելի կը լինէր օգնել։ Կարեկցութեան զգացմունքը նրան մոռանալ տուեց իր անձը և յանձն առեց մի վտանգաւոր ձեռնարկութիւն։ Նա նկատեց, որ ժայռի կուրծքի վրա բուսած թփերից, կամ ցցված քարերից բռնելով, կարելի էր վեր բարձրանալ, եթէ նրանք այնքան ամուր էին, որ կարողանային պահել իր մարմնի ծանրութիւնը։ Վարդանը օձի դիւրաթեքութիւն և կատուի արագաշարժութիւն ունէր։ Նա ձեռքը տարաւ, բռնեց առաջին սեպացած քարից, և ճանկրտելով սկսեց վեր բարձրանալ։ Մի քանի արշին հազիւ էր բարձրացել գետնի մակերևոյթից, յանկարծ ձեռքի բռնած քարի կտորը պոկվեցաւ և ինքը ցած գլորվեցաւ։ «Այստեղից յարմար չէ», մտածեց նա, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իր ձեռքերի վրա, որոնք քսվելով քարերի սուր ժանիքներին, քերթվեցան և արիւնը դուրս ցայտեց վէրքերից։

Վարդանը այն տեսակ բնաւորութիւններից էր, որ դժուարութիւնները աւելի բորբոքում էին նրա եռանդը, և կարծես, վիրաւորում էին նրա անձնասիրութիւնը, թէ ինչու յաղթել չէր կարողանում։ Նա շտապում էր։ Արեգակը մտնելու վրա էր։ Մի քանի րոպէից յետոյ խաւարը կը թանձրանար և արգելք կը դնէր նրա յաջողութեանը։ Նրա գլխում ծագեց մի միտք։ Նա առեց երկայն պարանը, որ կապած ունէր ձիու թամբին։ Դա նրա զէնքերից մէկն էր և ծայրին կապված էր կապարեայ մի ձուաչափ գնդակ։ Նա գնդակը վեր նետեց և պարանի ծայրը ամուր կերպով փաթաթվեցաւ մի ծառի կոճղից, որ հեռու չէր անձնասպանի ընկած տեղից։ Բռնելով պարանի միւս ծայրից, նա սկսեց սարդի արագութեամբ վեր բարձրանալ, և մի քանի վայրկեանի մէջ գտնվում էր անշնչացած դիակի մօտ։ Նա գրկեց դիակը, և որքան մեծ եղաւ նրա զարհուրանքը, երբ նկատեց, որ իր գրկում գտնվում էր Թօմաս էֆէնդին։ Մի րոպէում բարկութիւնը, զզուանքը, ատելութիւնը և վրէժխնդրութեան կատաղի զգացմունքը փոփոխակի կերպով պաշարեցին նրա սիրտը։ Նա պատրաստ էր այդ զարշելի մարմինը կրկին ցած գլորել ժայռի բարձրութիւնից անդունդի մէջ, որ մընացած ոսկորներն էլ ջախջախվէին, որ նա գազանների ու գիշակեր թռչունների կերակուր դառնար։ Բայց միթէ կարելի էր այսպէս անգթութեամբ վարվել անշնչացած մարմնի հետ,—այդ հեռու էր Վարդանի մեծահոգութիւնից։ Նա զգուշութեամբ դիակը պարանով ցած թողեց և ինքն էլ նրա ետևից վայր իջաւ։

Վարդանի առաջին հոգսը եղաւ ստուգել՝ արդեօք նա մեռած էր, թէ տակաւին կենդանի էր։ Ոսկորները մի քանի տեղ ջարդված էին, գլուխը և երեսը քարերին զարկվելով, քերթվել, այլանդակվել և արիւնով շաղախված էին, բայց շնչառութիւնը դադարած չէր, երևում էր, որ ուշագնացութեան մէջ է գտնվում։ Այդ չարագործը, որ այնքան վշտեր էր պատճառել Վարդանին, որ հազարաւոր տների կործանման և մի ամբողջ գաւառի ամայութեան պատճառ էր դարձել, իր այժմեան ողորմելի դրութեան մէջ շարժեց Վարդանի գութը։ Գուցէ աւելի բարեբախտ վիճակի մէջ, եթէ էֆէնդին նրա ձեռքը ընկնելու լինէր, Վարդանը կը սպանէր նրան, բայց այժմ նրա առջև դրած էր մի դիակ, որին պէտք էր խղճալ, որը օգնութեան էր կարօտ։

Վարդանը շատ գործ էր ունեցել վիրաւորների հետ և ինքը շատ անգամ վէրք էր ստացել, և այդ մասին հարկաւորելիք սպեղանիները նա միշտ իր հետ էրման ածում։ Նրա առաջին հոգսը եղաւ փաթաթել էֆէնդու գլխի և երեսի վէրքերը, և դադարացնել արեան հոսումը։ Գիշերային խաւարը պատել էր արդէն. երկինքը ծածկված էր սև թուխպերով. սաստիկ քամին և որոտը գուշակում էին մօտալուտ մրրիկ։ Վարդանը մտածում էր այժմ մի օթևան գտնել։ Նա վեր առեց դիակը, կապեց ձիու վրա, բայց չը գիտէր դէպի ո՞ր կողմը դիմել։ Մերձակայ հայոց բազմաթիւ գիւղերում մի հայ անգամ չէր մնացել։

Վարդանը մտաբերեց, որ այնտեղից ոչ այնքան հեռու պէտք է գտնվէր քրդերի մի գիւղ. սկսեց դիմել դէպի այն կողմը, իր ետևից քարշելով ձիու երասանակը, որի վրա կապած էր վիրաւորը։ Այժմ երիտասարդը աղօտ կերպով հասկանում էր, թէ ինչը պէտք է հարկադրած լինէր էֆէնդուն, որ նա անձնասպանութեամբ աշխատում էր հանգստացնել իր խղճի խայթը։ Միթէ զղջացել էր նա, որ այնքան արեան, արտասուքի և այնքան աւերմունքների պատճառ դարձաւ…

նոց ընկերութեան հիմնադիր անդամները ուշադրութիւն չեն դարձնում իրանց ընտրած մասնաժողովի անգործութեան վրա։ Եթէ մասնաժողովի անդամները չունին ժամանակ և ցանկութիւն գործելու, թող յայտնեն, որ այլ ևս չեն կամենում շարունակել իրանց գործունէութիւնը, ինչպէս այդ յայտնել են նրա անդամներից մի քանիսներ։ Նու այն ժամանակ թող հիմնադիրները գումարվեն և շուտով ընտրեն մի նոր մասնաժողով։

Այդ տեսակ գործ յետ գցել չէ կարելի, այդ տեսակ ճգնաժամի ժամանակ անգործ մնալ չէ կարելի։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՄՍ ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

—

Ս. Պետերբուրգից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետևեալը։

«Բացի այն, որ կոմս Լօրիս-Մելիքօվի կարգադրութիւնները բարերար ազդեցութիւն են գործում, նշանաւոր է նոյնպէս և այն հանգամանքը, որ այդ կարգադրութիւնները մինչև այժմ չը տենդոտ արագութեամբ են կատարվում։ Հէնց որ բարձրագոյն կառավարութիւնը կարգադրեց թեթևացնել այն երիտասարդների վիճակը, որոնք երիտասարդական անփորձութեան պատճառով ընդդիմացել էին օրէնքներին, բոլոր վարչութիւնների կառավարիչներին իսկոյն դրական հրամաններ ուղարկվեցան, որ այդ ողորմած կարգադրութիւնը իսկոյն իրագործվի ամենալայն սահմաններով։ Մի քանի օրվայ ընթացքում 4300 երիտասարդներ ազատվեցան պօլիցիական հսկողութենից, 1900 մարդուց աւելի, որոնք աքսորված էին մօտիկ նահանգները, հայրենիք վերադարձան։ Հիմնաւոր, արագ և կատարելապէս, այդ երեք խօսքերը բովանդակում են կոմս Լօրիս-Մելիքօվի գործունէութեան ամբողջ նախագիծը։ Հէնց որ նրա գիտաւորութիւնները հաստատվում են բարձրագոյն իշխանութենից, ամենակարճ ճանապարհներով կոմսը նրանց շուտով իրագործում է։ Կայսերական վերջինչեալ ողորմութեանը արժանացողները, երբէք այնպիսի ազատութիւն չեն ստանում, որ մի քանիսի համար անպտուղ լինի, իսկ միւսներին նոր վտանգի ենթարկի։ Կոմս Լօրիս-Մելիքօվ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հետ պայմանաւորվել է, որ պետական ուսումնարաններից վարչական ձևով արտաքսվածները նորից ընդունվեն այդ ուսումնարանների մէջ և բացի այդ որ նրանց վերադարձնվեն իրանց նախկին արտօնութիւնները, ինչպէս են ստիպենդիաներ և արքունական զանազան օգնութիւններ։ Այդպիսով 2000 աւելի երիտասարդներ ոչ թէ միայն ազատված են անմխիթար վիճակից, այլ նրանց սպասում է ապահով ապագայ։ Մի և նոյն ժամանակ պէտք չէ մոռանալ, որ դատապարտվածների թւում 300 աւելի երիտասարդներ կան, որոնք առաջ պետական ծառայութեան մէջ էին և այժմ նորից կը ստանան իրանց նախկին պաշտօնները։ Արդէն վերջացած քաղաքական գործերի վերաքննութիւնը կոմսի գործադրելի երկրորդ միջոցն է և դեռ ևս սպասում է բարձրագոյն հաստատմանը։ Ասում են, որ անցողական բանտերի մէջ մի քանի հազար դատապարտվածներ են կալանաւորված, որոնք պէտք է Սիբիր արտաքսվեն։ Կոմս Լօրիս-Մելիքօվը դրանց գործերի վերաքննութիւնը հասարակ դատարաններին յանձնելով, այդպիսով մտադիր է զինուորական դատարանից դատապարտվածների դառը վիճակը թեթևացնել և նրանց ազատութիւն վերադարձնել։»

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Ապրիլի 5

Վանի սովալլուկների անտանելի դրութեան նըկարագիրը լսելով մեր սիրելի ծնողներից և ուսուցիչներից, մենք, Ալէքսանդրապօլի «Սուրբ-Նշան» եկեղեցու ծխական դպրոցի աշակերտներս չը կարողացանք անտարբեր մնալ և չօգնել մեր թշուառացած եղբայրներին մեր ուժերին համեմատ. դորա համար մեր մէջ ստորագրութիւն բանալով, հաւաքեցինք քառասուն րուբլ (40 ր.), որ առա ուղարկում ենք պատուական «Մշակին», վստահ լինելով, որ չուտափոյթ կը հասցնէ, ուր հարկն է և կը հրատարակէ իր էջերում նուիրատուների անունները, որոնք են.—

Ուսուցիչներ—պ. պ. Վ. Գեօնջեանց 3 ր., և Մ. Մամիկօնեանց 3 ր., Աշակերտներ—Ն. Ջիթօղցեանց 3 ր., Յ. Ղանթարջեանց 2 ր., Գ. Աղապալեանց մի չ փ լ ա դ. ք ս ա ն ն ո ց—(1 ր. 40 կ.,) Յ. Մկրտչեանց 1 ր., Գ. Մովսիսեանց 1 ր., Գեղամ Կոստանեանց 1 ր., Վ. Ժամակոչեանց 1 ր., Մ. Օձնեցեանց 1 ր., Ա. Պետրոսեանց 1 ր., Մ. Ստամբօլցեանց 1 ր., Թ. Հեքիմեանց 1 ր., Յ. Մահտեսի Գէորգեանց 1 ր., Ա. Բաղդանեանց 1 ր., Մ. Գալգալյեան (II) 1 ր., Աբր. Ափոյեանց 1 ր., Գարեգ. Մանուսաջեանց 1 ր., Համ. Սիմէօնեանց 1 ր., Ն. Մուսիկեանց 60 կ., Ս. Սառաջեանց 60 կ., Գարեգ. Ստեփանեանց 50 կ., Ս. Պաստուրմաջեանց 50 կ., Սամփսօն Ջուվալակեան 50 կ., Ստեփ. Ստեփանեանց 50 կ., Մամիկօն Հեքիմեանց 50 կ., Մկր. Խաչակեանց 50 կ., Վ. Մարտիրոսեան 50 կ., Ռ. Խուրդայեանց 50 կ., Բ. Ասլանեանց 48 կ., Գ. Մահտեսի Աւետիսեան 40 կ., Մկրտիչ Սահակեան 40 կ., Ջ. Թութոյեանց 40 կ., Պետ. Շահպասեանց 40 կ., Ղոլթուխչեանց 40 կ., Դ. Շաքարեանց 40 կ., Վռամշապուհ Կրիտեանց 40 կ., Յով. Շահբասեան 35 կ., Բագարատ Սերովբեանց 30 կ., Յով. Պողեանց 30 կ., Մ. Ջանիբէգեանց 25 կ., Ա. Ներսէսեանց 20 կ.. Միք. Մխիթարեանց (հայ-կաթոլիկ) 20 կ., Աղէքսանդր Աղապապեանց 20 կ., Սեն. Մկրտումեանց 20 կ., Հայկ Խաչատրեանց 20 կ., Միք. Քոչփալեանց 20 կ., Մկրտ. Դառագալոյեանց (I) 20 կ.. Են. Թադէոսեան 20 կ., Արամ Յարութիւնեան 20 կ., Բագարատ Ա[...]սեան 20 կ., Ե. Նալբանդեանց 20 կ., Ս. Սի[...]նեանց 15 կ., Մկրտիչ Շատինեանց 15 կ., Քացախեանց 10 կ., Մ. Վանէցեանց 10 կ., Հայրապետեանց 10 կ., Ոմն 12 կ., Պ. Սար[...] Յովհաննէսեան 1 ր.: (Այս անձը մեր ընկերնե[...] չէ, բայց ընդունեցինք նորա նուէրը նորա համ[...] որ խեղճը չը գիտէր, թէ քաղաքի մէջ փող [...] ւաքողները կան յօգուտ Վանի սովեալների, [...] ոչ, որովհետև ոչ ոք չէ երևացել նորա մօտ [...] այդ նպատակի համար փող չէ պահանջել, մինչդ[...] ինքը փափաք է ունեցել իր լուման գցել սո[...] տանջների գանձանակի մէջ)։ Ուրեմն աւելացն[...] լով դպրոցի մէջ ժողոված 39 րուբլի վրա և պ[...] րոնի նուիրած 1 րուբլը, կանէ ընդամենը ք ա ռ ա ս ո ւ ն րուբլ (40 ր.:)

Փօստի ծախսը նուիրված փողերից չէ։

Աշակերտք «Ս. Նշան» եկեղեցու ծխական դպրոցի—Մկրտիչ Օձնէցեանց, Վաղարշակ Ժամ[ա]կոչեանց

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

25 ապրիլի

Չարաչար սխալվում են «Մշակի» № 64-ում Մօսկվայից նամակի տակ ստորագրված ուսանողները, կարծելով թէ նրանք «բարոյապէս համերաշ[խ] և համամիտ են Ռուսաստանի միւս ուսանողների հետ»։ Այդ մոլորութիւն է, մի զարմանալի [ա]մարձակութիւն։ Ռուսաստանիամբողջ հայ ուսանողութիւնը, նոյնպէս և այս տողեր գրողը, բոլո[ր]ովին համաձայն է նրանց հետ, որ պ. Մելիքզադ[էն] սխալ կարծիք ունի այժմեան ուսանողութեան վ[ը]րա, որ նրա պէս տաղանդաւոր պուբլիցիստին ն[ե]րելի չէ թերի նկարագրութիւնով երևան գալ։ Սրանում համաձայն ենք բոլորս։ Բայց ա[մ]բողջ հայ ուսանողութիւնը, բացի այդ 20 ուսանողներից, երբէք չի թոյլ տայ իրան այն վայրե[նի] դառողութիւնը և այն ծիծաղելի որոտումը, [որ] թափում են «լուսաւորված» 20 ուսանողնե[րը] «մերկ ու բոբիկ» Մելիքզադէի վրա։ Ուսանող[ու]թիւնը կարհամարհի օլիմպիական բարձրութիւն[ից] թափած այդ անմիտ չանթերը, կը նախատէ «բար[ձր] կրթութիւն և հիմնաւոր գիտութիւն ունեցող» 2[0] ուսանողների այդ երեխայական վարմունքը։

Պ. Մելիքզադէն կարող է հաստատ հաւատա[ց]ած լինել, որ հայ ուսանողութիւնը, կրկնում ենք, չը համաձայնելով նրա ուսանողութեան վ[ը]րա ունեցած հայեացքների հետ, երբէք չէր յանդ[...]

Վարդանի յիշողութիւնը չը խաբեց նրան. խաւարի միջից նշմարեց լոյսի նշոյլներ. գիւղը պէտք է այնտեղ լինէր, բայց դեռ բաւական հեռու էր։ Անձրևը այժմ աւելի սաստիկ սկսեց տեղալ. նա հանեց իր վերարկուն, որի մէջ փաթաթված էր, և նրանով խնամքով ծածկեց էֆէնդու մարմինը։ Գիշերից բաւական անցել էր, երբ նա հասաւ գիւղի մօտ։ Տները, որպէս առհասարակ լինում են քրդերի գիւղերում, գետնափոր խրճիթներ էին։ Վարդանը մօտեցաւ առաջին հանդիպած տանը, ձեռքը մեկնեց դէպի դուռը, տեսաւ, որ բաց էր։—Ահա մի բախտաւոր ժողովուրդ, որ գողերից երկիւղ չունի և քնում է առանց իր տան դուռը կողպելու, մտածեց նա։

Խրճիթում ճրագ չէր երևում. տանեցիք պառկած էին։ Վարդանը սկսեց բաղխել դուռը։ Քանի րոպէից յետոյ ներսից լսելի եղաւ կանացի ձայն.

—Ո՞վ ես։

—Աստուծոյ հիւր եմ։

Հիւրի անունը բաւական էր, որ նրանց ներս թողնէին։ Կինը իսկոյն ճրագ վառեց և ընդունեց նրանց։ Երևում էր, որ նա հանված և քնած էր, որովհետև հագին միայն կարմիր շապիկ ունէր, որ իջնում էր մինչև մերկ սրունքները։ Կինը օգնեց Վարդանին, երկուսը միասին ներս տարան էֆէնդուն և պառկեցրին օթոցի վրա։

—Հիւանդ է։

—Ոչ, վիրաւորված է։

Մանկահասակ կինը իսկոյն բերեց մի փոքրիկ արկղիկ, որի մէջ կային զանազան տեսակ սպեղանիներ և մի քանի, կոպիտ կերպով պատրաստված, վիրաբուժական գործիքներ։

—Ես մեր տան բժիշկն եմ, ասաց նա բաց անելով արկղիկը,—երբ ամուսինս կռւի մէջ վէրք է ստանում, ես եմ դարմանում նրան։ Առաջ սկեսուրս էր բժշկում, հիմայ նա պառաւել է. ես նրանից սովորեցայ։

Վարդանը որքան մեծ հաւատ ունէր քրդերի վիրաբուժական հմտութիւնների մասին, դարձեալ շնորհակալութիւն յայտնեց, թէ ինքն էլ փոքր ինչ հասկանում է այդ արհեստը, և առաջուց հոգացել է վիրաւորի մասին ինչ որ պէտք էր։

Այդ պատասխանը թէև փոքր ինչ դիպաւ մանկահասակ կնոջ սրտին, որ ցանկանում էր ցոյց տալ իր շնորքը, այսուամենայնիւ, նա հանգստացաւ, երբ տեսաւ, որ հիւանդի վէրքերը փաթաթած էին։

—Այժմ պէտք է ձեր ձիուն խնամք տանել, խեղճը մնաց դրսում։

—Դուք նեղութիւն մի կրէք, ասաց երիտասարդը,—միայն ինձ ցոյց տուեցէք, թէ որտեղ պէտք է կապել։

Մանկահասակ կինը առեց ճրագը, առաջնորդեց հիւրին և բակի մէջ ցոյց տուեց մի տեղ։ Վարդանը նայեց իր շուրջը, տեսաւ, բակը շրջապատած էր խիստ ցածրիկ ցանկապատով։

—Այստեղ երկիւղ չը կա՛յ, հարցրեց նա։

—Ինչ երկիւղ, պատասխանեց կինը ծիծաղելով,—գողը գողի տնից բան չի տանի։

—Երանի ձեզ, ասաց Վարդանը իր մտքում։

Վարդանը աչք ածեց իր շուրջը, տեսաւ, որ խրճիթի մէջ բացի մանկահասակ կնոջից և մի քանի երեխաներից, որ պառկած էին յատակի վրա, ուրիշ ոչ ոք չը կար։ Բայց նրանց ոտնաձայնը զարթեցրուց պառաւ սկեսուրին, որ մնացել էր աննկատելի։ Նա գլուխը բարձրացրուց, նստեց իր անկողնի մէջ, հարցնելով.

—Սարօ, դո՞ւն ես,—եկա՞ր, որդիս։

—Սարօն չէ, պատասխանեց մանկահասակ կինը, մօտենալով,—հիւր է։

Պառաւը լսելով, որ որդին չէ, գլուխը կրկին դրեց բարձի վրա և իսկոյն քնեց։

—Աչքերը չէ ջոկում, կարծում է, որ որդին է վերադարձել,—իմ ամուսինը։

—Ո՞րտեղ է ձեր ամուսինը, հարցրեց Վարդանը հետաքրքրվելով։

—Բայազէդի մօտ. գնացել է կռւելու. մեր գիւղում մի տղամարդ չես գտնի. բոլորը այնտեղ են։ Ես էլ երկու օր է, որ եկել եմ. գնացել էի աւար բերելու։

—Շատ բերեցիք։

—Քիչ չէր, Աստուծոյ տուածից պէտք է գոհ լինել, թէ շատ լինի և թէ քիչ։

—Ազատ զուստր ազատ ժողովրդի, մտածեց Վարդանը,—որքան կեանք, որքան պարզութիւն կայ քո մէջ։ Դու ինչով ես մեղաւոր, որ քեզ սովորեցրին նայել աւարի վրա, որպէս մի արդար վաստակի վրա։ Եթէ դու կրթված լինէիր կեանքի այլ պայմանների մէջ, քո այդ հարուստ ձիրքերով կը լինէիր մարդկութեան հրաշալիքը։

Վարդանը այժմ դարձաւ դէպի վիրաւոր էֆէնդին. մարմինը չոչափեց, բոլորովին տաք էր. շընչառութիւնը այժմ աւելի կանոնաւոր էր. միայն երբեմն արձակում էր խուլ հառաչանքներ։ Քրդուհին կրկին սկսեց թախանձել, թէ ցանկանում է նայել վիրաւորին։ Վարդանը թոյլ տուեց. նա գիտէր, որ վիրաբուժութեան արհեստը շատ առաջ է գնացել քրդերի մէջ, որոնց համար վէրքը և արիւնը սովորական դէպքեր են, և նրանց բժշկութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւններից մէկն է։

—Երկիւղ չը կայ, ասաց քրդուհին վերջացնելով իր գործողութիւնը,—վէրքերը աննշան են, բայց ոսկորների մէջ ջարդվածներ կան, երևում է, որ հիւանդը մի տեղից պէտք է ցած ընկած լինի։

Վարդանը ոչինչ չը պատասխանեց։

—Այժմ ձեզ համար պէտք է ուտելու մի բան պատրաստել։

Երիտասարդը այժմ միայն զգաց, որ քաղցած է, որ ամբողջ օրը ոչինչ չէ կերել։ Բայց լինում են րոպէներ, որ մարդը թէև քաղց է զգում, բայց ուտելու ախորժակ չունի։ Նա այդ դրութեան մէջ էր. վիշտը և սրտի ցաւը կշտացրել էին նրան։

—Ոչինչ պատրաստութիւն պէտք չէ, պատասխանեց նա,—ինձ միայն տուեցէք մի կտոր հաց և պանիր։

Վարդանի համեստ պահանջը վիրաւորեց քրդուհու հիւրասիրական զգացմունքը, որ ցանկանում էր նրա համար մի տաք կերակուր պատրաստել։

—Մի խնայեցէք մեզ, ասաց նա ժպտելով,—մենք այժմ այնպէս աղքատ չենք, որպէս առաջ։

—Այո, Բայազէդը հարստացրեց ձեզ....

—Բացի Բայազէդից, մենք այստեղ լաւ հու[նձ] ունեցանք.... Անցեալ տարի հիւանդութիւնը մ[եր] բոլոր անասունները կոտորեց, մնացինք առա[նց] կտոր հացի, բայց այս տարի Աստուած փոխարէ[նը] տուեց։ Այստեղի բոլոր հայերը գաղթեցի[ն], գնացին և իրանց հարստութեան մեծ մասը թ[ո]ղեցին քրդերին։

—Ո՞ւր գնացին։

—Չեմ իմանում. բայց այնքան շտապով և այ[ն]քան յանկարծ եղաւ նրանց գաղթականութիւնը, որ ժամանակ չունեցան ամեն բան իրանց հե[տ] վեր առնել, աշխատում էին շուտով փախչել, [որ] թուրքերը չը կոտորեն նրանց։

—Ազատվեցա՞ն։

—Մնացածներից շատերին կոտորեցին։

Սարսափելի իրականութիւնը փոքր առ փոք[ր] պարզվում էր Վարդանի համար։ Անշուշտ կատա[ր]վել էր հայերի մի ընդհանուր գաղթականութի[ւն] այս գաւառից։ Բայց դէպի ո՞ր կողմ և ինչ պատ[]ճառով,—քրդուհին նրան որոշ բացատրութիւնն[եր] տալ չը կարողացաւ։ Վարդանը ընկաւ ծա[նր] մտածութիւնների մէջ։ Նա բոլորովին մոռացա[ւ] իր քաղցածութիւնը, և մինչև անգամ չէր նկ[ա]տում գեղեցիկ քրդուհուն, որ իսկոյն օջախի մէ[ջ] կրակ վառեց և սկսեց նրա համար ձուաձեղ պատ[]րաստել։

Ուրիշ ժամանակ, սրտի աւելի ուրախ տրամա[]դրութեան մէջ, որ և իցէ երիտասարդ չէր կար[ող] առանց հիացմունքի նայել գեղեցիկ կնոջ դալ[]հասակի վրա, որ իր պարզ շապիկի մէջ դարձեա[լ] պքանչելի էր։ Գիշերային անկողնից նոր վերկա[ց]ած լինելով, գլխին քօղ չունէր նա, միայն թա[]ձեր և թուխ գիսակները պսակի ձևով կապա[ծ] ունէր սիրուն ճակատի վրա։ Այսպիսի գլուխ այսպ[իսի] սև հարուստ մազերով, այսպիսի դէմք այսպի[սի] փայլուն աչքերով, կարող էին ունենալ լեռնայի[ն] կիսամերկ յաւերժհարսունքը միայն, որոնք [...] բլուրների յստակութեան մէջ են տեսնում իրա[նց] գեղեցկութիւնը։

(Կը շարունակվի)

այդպիսի կոպիտ կերպով վիրաւորելու մի տաղանդաւոր հեղինակի, որի գեղեցիկ գործունէութիւնը քաղցր և թանգ է մեզ համար։ 20 ուսանողները կամեցել են իրանց երևելի նամակով պաշտպանելու ուսանողութեան պատիւը, բայց դուրս է եկել ընդհակառակը։ Դրան կասեն «յօնքը ուղղելու տեղ, աչքը հանել»։

Ս. Գաղեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 3-ին մայիսի

Բաւականի ժամանակ է որ ստորագրութիւն էի բացել իմ բարեկամների և ծանօթների մէջ և մտադիր էր երկար շարունակել, յօգուտ Թիւրքաց հայ սովատանջների, բայց տեսնելով որ գործս շատ դանդաղ է ընթանում և շատերը բացասում են, ինչպէս սովորութիւն է Թիֆլիսի մեծամասնութեան, ուստի այս հաւաքած չնչին գումարը 20 ր. յանձնում եմ ձեր յարգելի խմբագրութեանը, որ հասցնէք ուր հարկն է, և սորա հետ խնդրեմ ձեր պատուական «Մշակ» լրագրի մի անկիւնում տպէք այն անձանց ազգանունները, որոնք իրանց օգնութեան չնչին կաթիլները չը խնայեցին թափելու հայկական թշուառութեան ովկիանոսին մէջ։ Եսայի Վարդանեանց 1 ր., Միքայէլ Վարդանեանց 1 ր., Գաբրիէլ Վարդանեանց 1 ր., Թադէոս Միրաղեանց 1 ր., Յովսէփ Խօջայեանց 1 ր., Յովհաննէս Դարչիեանց 1 ր., Նազոր Դարչեանց 1 ր., Նազոր Արուշանեանց 1 ր., Դաւիթ Սէլաբանեանց 1 ր., Մնացական Բէգլարեանց 1 ր., Անդրէաս Ղվթիսովարով (վրացի) 1 ր., Շաքար Կուրաղով (վրացի) 1 ր., Սարգիս Յարութիւնեանց 1 ր., օր. Եւայ Մեհրաբեան 1 ր., օր. Եղիսաբէթ Բէգլարեան 1 ր., տ. Նատալիայ Յարութիւնեան 1 ր., տ. Օվսաննայ Դարչիեան 1 ր., տ. Գայիանէ Միրաղեան 1 ր., տ. Կատարինէ Խօջայեան 1 ր., Այրի Հռիփսիմէ Տէր-Գրիգորեանց 50 կ., Այրի Քեթեան Տէր-Գրիգորեանց 5 կ.։ Ընդամէնը 20 ր.։

Մնացական Բէգլարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Դաւրէժ, 19 ապրիլի

Մանկական գթասրտութիւնը աւելի բարձր տեղ է բռնում մարդկութեան ասպարէզում և օրինակելի դառնում մեծերին և հասակաւորներին։ Մեր Դավրէժի Արամեան դպրոցի աշակերտները գթութեամբ վերաբերվելով դէպի Վասպուրականի սովի և թշուառութեան երեսից թալկացած որբ և անտէրունչ մանկիկները և ուզելով նորանց պապքած պապակած բողազը մի պուտ ջրով զովացնել, նորանց ցամքած և անօթութիւնից բորբոքած ստամոքսը մի պատառ չոր հացով մեղմել, արին իրանց մէջ հետևեալ հանգանակութիւնը։

Ալէքսան Միքայէլեանց 7 ղռան և 10 շահի, Զաքարեայ Նազարբէգեանց 5 ղ., Զաքարեայ Մելիք-Ազարեան 4 ղ., Յակոբ և Ստեփան Թումանեանք 7 ղ., Վարդան և Գէորգ Տէր-Օհանեանք 3 ղ. և 10 շ., Ջօրջ Ահարօնեանց 2 ղ., Յ. Նազարբէգեանց 2 ղ., Նազար Յովհաննէսեան 2 ղ., Ալէքսան Մ. Աբրահամեանց 2 ղ., Ազաջան Տիգրան և Նարիման Կարապետեանց 1 ղ. 14 շ., Առաքել Ղազարեան 1 ղ., Ստեփան Մ. Սարգսեանց 1 ղ., Ստեփան Եսայեան 1 ղ., Միսաք Տէր-Աբրահամեան 1 ղ., Գրիգոր Յակոբեան 1 ղ. Սահակ Տէր-Յակոբեան 1 ղ., Խաչատուր Տէր-Մանուկեանց 1 ղ., Նիկօլա Տէր-Օհանեանց 1 ղ., Մարգար, Դաւիթ և Պետրոս Միքայէլեանք 4 ղ. 13 շ., Արիստակէս և Ներսէս Փափազեանք 1 ղ., Արիստակէս Տէր-Օհանեանց 1 ղ., Ալէքսան Մովսեսեանց 1 ղ., Սողոմոն Տէր Մկրտչեան 13 շ., Վաղարշակ Բժշկեանց 13 շ., Գրիգոր Աֆթանդիլեանց 13 ղ., Մաղաքեայ, Ստեփան Զաքարեանց 1 ղ., Խաչատուր և Թովմաս Խուդավերդեանց 1 ղ. 13 շ., Գրիգոր Ասրեան 13 շ., Յովսէփ Միքայէլեանց 13 շ., Առաքել Եղգարեան 10 շ., Նիկողայոս և Ստեփան Հայրապետեանց 14 շ., Սարգիս Տէր-Ցաճատեան 10 շ., Պօղոս Մ. Ազարեանց 10 շ., Համամ Գէորգեան 10 շ., Յովսէփ Պատմագրեան 10 շ., Նիկոլա Բաղդասարեան 13 շ., Միքայէլ և Գաբրիէլ Շահբազեանց 1 ղ. 6 շ., Ալէքսան Աֆթանդիլեան 10 շ., Արիստակէս Համամեան 10 շ., Ստեփան Դաւթեան 10 շ., Ազաջան և Արշակ Կանանեան 14 շ., Ալէքսան Բուդաղեան 10 շ., Արշակ Սարգսեան 7 շ., Ալէքսան Սաւաղեան 6 շ., Ալէքսան Մելքոնեան 7 շ., Գէորգ Հայրապետեան 6 շ., Մատթէոս Յովհաննէսեան 7 շ., Խաչատուր Հայրապետեան 6 շ., Սիմէօն Մկրտչեան 2 շ., Սիմէօն Զաքարեան 2 շ., Եղբ. Սարգսեան 2 շ., Ալէքսան Մուշեղեան 2 շ., Աբրահամ Մովսէսեան 2 շ., Ղահրաման Յարութիւնեան 5 շ., Աւագ Խիրամոսեան 3 շ., Խաչատուր Խախանեան 10 շ.։ Սորանց ամենի գումարն է 68 ղռան 16 շահի։

Մի և նոյն եռանդով, նոյն նպատակի համար գթութեան գործի հանգանակութիւնը շարունակվեցաւ Աւարայրեան օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիների մէջ հետևեալ կերպով։

Օրիորդներ։ Թամամ և Կատինկա Վարդանեանց 15 ղ., Համասփիւռ և Լուսաբեր Նազարբէգեանց 10 ղ., Վարժուհի տիկին Աչխէն 7 ղ., Օրիորդներ Մարիամ Նազարեանց 3 ղ., Ջավահիր և Թէրէզայ Մասումեանց 3 ղ., 10 շ., Սաթինիկ և Աստղիկ Ամատունեանց 3 ղ., Մանիֆա Տէր Օհանեանց 5 ղ., Իսկուհի և Տիգրանուհի Փափազեանց 2 ղ., Սաթինիկ Յովսէփեանց 1 ղ., Եղսութ Մնացականեանց 14 շ., Մանեա և Մանիֆա Բժշկեանց 2 ղ., Մանիֆա Պօղոսեանց 1 ղ. 10 շ., բոլորի գումարը 53 ղռան 14 շահի, որը միացնելով Արամեան դպրոցի տղայոց գումարի հետ լինում 122 ղռան և 10 շահի։ Այս գումարը ռուսաց դրամի վերածելով դառաւ 41 րուբլի թղթադրամ։

Ներկայ նամակիս հետ, պ. խմբագիր, դուք կը ստանաք Սալմաստեցի վաճառական պ. Աւետիք Արզումանեանից յիշեալ 41 րուբլին, որ խնդրում եմ խնամք ունենալ և հասուցանել իւր նպատակին։

Կանանց ստորագրութիւնը մի և նոյն նպատակով առաջ է գնում, սորա արդիւնքը շուտով կը հաղորդեմ, ինչպէս և Լիլավայի թաղի դպրոցների արդիւնքը։

Արմենակ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՇՈՒՇԻ քաղաքից ստացանք 20 րուբլ հետևեալ նամակով։ «Մենք Շուշի քաղաքի ազգային օրիորդական դպրոցի մի քանի աշակերտուհիներս, ցանկալով մեր թոյլ կարողութեան չափ նպաստած լինել ընդհանուր ազգօգուտ լուսաւորութեան գործին, ժողովեցինք մեր մէջ մի փոքրիկ գումար, 20 րուբլ «Արարատեան» ընկերութեան օգտին։ Այդ գումարը յղում ենք ձեզ և խնդրում ենք հասցնել ուր հարկն է։ Նուիրատուների ազգանունները աւելորդ համարեցինք գրել։» Այդ նամակի տակ ստորագրված է Մ. Բահաթրեանց։

—

Ստացանք ԲԱԳՈՒԻՑ պ Գրիգոր Դիլզարեանցից Թիֆլիսի պետական բանկի բաժնի միջնորդութեամբ 114 րուբլ «Արարատեան» ընկերութեան այդ քաղաքի մշտական անդամների տուրքը և 197 ր., նոյնպէս յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան միանուագ ժողոված տուրք։ Նուիրատուների ցուցակը կը տպենք։

—

Ստացանք ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ պ. Յովհաննէս Փանոսեանից 25 րուբլ Նուէր յօգուտ Վանի սովատանջների։

—

Վրաց «Դրօէբա» լրագրի խմբագրի միջոցով յօգուտ Երևանի սովածների ստացած փողը արդէն ուղարկեցինք Երևանի քաղաքագլուխ պ. Ղորղանեանցին։

—

Շուշեցի պ. Ղարաման Արզումանեանցից ստացանք 3 րուբլ յօգուտ Հայաստանի սովատանջների։

—

Երկու շուշեցի ընկերներ Աբրահամ Նասիբեանց և Մովսէս Ներսիսեանց ուղարկեցին մեզ 25 րուբլ յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի սովատանջների։ Բայց նրանց բնակութեան տեղը մենք դժուարութեամբ կարողացանք կարդալ. նամակի վրա գրված է ի Քեանարակեալ, իսկ ծրարի վրա ռուսերէն լեզուով Բագու։

—

ՀԱԳՐԱԹ գիւղից մեզ գրում են որ ամեն բան այդտեղ թանգացել է։ Ուտելու գրեթէ ոչինչ չէ ճարվում, բայց հացից. ցորենի պուդը արժէ 4 ր. գարին 3 ր. 50 կ.։ Եղանակը խառն է և դեռ ապրիլի սկզբներում մի արշին խորութեամբ ձիւն էր ընկած գիւղում։ Անասունները ցրտից և սովից սատկոտեցին։

—

Ստացանք մեծ շնորհակալութեամբ ԹԻՖԼԻՍԻ արուեստաւորների կլուբից 147 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների, որ գումարը գոյացել է այդ նպատակով ապրիլի 23-ին տուած զիմակաւոր պարահանդէսից։ Կլուբի ատարչինա պ. Պօրղոսգալով հասցնելով մեզ այդ փողը, ուղարկել է մեզ մի և նոյն ժամանակ տուած պարահանդէսի մուտքի և ծախսի հաշիւը։

—

Մեզ հաղորդում են զանազան անվայել լուրեր մի քահանայի մասին. օրինակ, Զատկի տօնին պատարագի ժամանակ զանձանակը հինգերորդ անգամ չը պտտեցնելու պատճառով, նա կտրում է սկիհը և կամենում է սեղանից ցած գալ։ Մի անգամ ևս մի պարոնից մկրտութեան վարձը սակաւ ստանալով, մեռօնի շիշը զարկում է գետնին և կոտրում։

—

Մեզ գրում են ՆԵՐ.-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ, որ Վ. Ն. Կաթուղիկոսի թոյլտուութեամբ այնտեղ բացվել է օրիորդաց դպրոց, որ մինչև այժմ չը կար։ Դպրոցի բացման հանդէսը կատարվել է Վարդանանց տօնի օրը. հասարակութիւնը մեծ համակրութիւն է ցոյց տալիս նորահաստատ դպրոցին և մէկ շաբաթվայ մէջ հաւաքվեցան մինչև 40 աշակերտուհիներ։

—

ԲՕՐԺՕՄԻՑ մեզ հաղորդում են, որ տեղային հայ ժողովուրդը մնացել է առանց քահանայի, թէև կարգադրված է, որ Սուրամի Տէր-Յ. մի և նոյն ժամանակ հովվէ և Բօրժօմի ժողովուրդը, բայց նա իր պարտաւորութիւնները ճշդութեամբ չէ կատարում։

—

Մեզ գրում են Վաղարշապատից, թէ այնտեղ կազմվել է դատարկապորտ սրիկաներից գողերի մի ամբողջ խումբ, որոնք ոչ միայն գիշերով են գողութիւն անում, այլ կողոպտում են օր ցերեկով։ Սրիկաների համարձակութիւնը այն աստիճան յանդգնութեան է հասել, որ ուղղակի դիմում են այս և այն պարոնին ասելով. «խարջլուխըս պրծել է, փող տուր»։ Նա հանում է և տալիս է 10—20 րուբլ, վախենալով, որ եթէ մերժելու լինի, գիշերը կը գայ և մի վնաս կը հասցնէ։ Հետաքրքրականն այն է, որ այս խմբի մէջ գտնվում են և քահանաների որդիներ։

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ հաղորդում են, որ տեղային տղայոց դպրոցը խիստ աննախանձելի դրութեան մէջ է գտնվում, որի ընդհակառակն օրիորդաց դպրոցը շնորհիւ օր. Մամիկոնեանցի բաւական բարեկարգ դրութեան մէջ է։ Ժողովուրդը շատ գոհ է օրիորդի աշխատութիւններից, աշակերտուհիների մէջ բաւական յառաջադիմութիւն տեսնելով։

—

Մեզ հաղորդում են ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, չը նայելով որ 1872 թւին Պարսկաստանի սովի ժամանակ պարսիկները մեծ քանակութեամբ ալիւր և ցորեն ստացան մեր կողմերից, այժմ նրանք արգելում են մեր վաճառականներին Պարսկաստանից ցորեն բերել։ Ասում են, որ այդ արգելքը պատճառողը գլխաւորապէս մահմետական հոգևորականութիւնն է, որ մեղք է համարում ոչ-մահմետականներին նեղութեան ժամանակ օգնութիւն հասցնել։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են, որ պ. Ն. Բ. խորհրդակցելով տեղային քաղաքագլխի հետ ցանկանում էր ստորագրութիւն բաց անել յօգուտ Վանայ սովատանջների։ Ստորագրութեան թերթը սկզբում ներկայացնում է պ. Ա. Բաղդանօվին, որ քաղաքի ամենահարուստներից մէկն է, որ նա ստորագրվէ և միւսներն ևս հետևեն նրա օրինակին։ Պ. Բաղդանօվը այսպէս է պատասխանում. «ես ինչ եմ ճանաչում ուրիշ տեղի քասիբին», և ոչինչ չէ ստորագրվում։

—

ՑՕԼԱԿԵՐՏԻՑ շնորհակալութեամբ յայտնում են, որ գաւառապետի օգնական պ. Բալաբէգ Մելիք-Ղափլանեանցը և գործակալ պ. Յ. Աւետիսեանցը իրանց բարեգործական աշխատութիւններով մեծ բարերարութիւն արեցին թէ Ցօլակերտի և թէ նրա շրջակայ գիւղօրայքի ժողովրդին, ամեն հնարներ գործ դնելով, թեթևացնելու չքաւորների դրութիւնը որքան կարելի է էժան գնով հաց ձեռք բերելու և բոլորովին միջոց չունեցողներին ձրի ստանալու։ Նոյն պարոնները չը խնայեցին զոհաբերութիւններ անել նաև իրանց սեփականութիւնից, թէ փողով և թէ ցորեն բաժանելով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼՍԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ առաջնորդողը.

«Գլադստօն-Գրենվիլի մինիստրութիւնը ուղարկում է Կ. Պօլիս իբրև յատուկ դեսպան Գօշենին։ Նա կը փոխարինէ սէր Հենրի Լայարդին, որ ժամանակաւորապէս արձակուրդ է ստացել։ Եթէ ձևական կողմից նայենք գործի վրա, այդ կարգադրութիւնը նոյն բանն է, ինչ որ արաւ լօրդ Բիկօնսֆիլդ, յետ կանչելով Կ. Պօլսից սէր Հենրի Էլլիօտին։ Այն ժամանակվայ անգլիական դեսպանը նոյնպէս ժամանակաւոր արձակուրդ ստացաւ և սէր Հենրի Լայարդ գնաց Կ. Պօլիս նրան փոխարինելու համար «յատուկ դեսպանի» կոչումով և մի քանի ամսից յետոյ վերջնականապէս հաստատվեցաւ իր պաշտօնի մէջ։

Այդ երկու կարգադրութիւնների նմանութիւնը դրանով էլ վերջանում է։ Կարելի է հաստատ ասել, որ Գօշեն իր նախորդի քաղաքականութիւնը շարունակելու համար չէ գնում Կ. Պօլիս։ Նրա պաշտօնի ժամանակաւոր անուանելու պատճառն այն է, որ սէր Հենրի Լայարդ պատկանում է ազատամիտ կուսակցութեանը և այժմեան մինիստրութիւնը չէ կամենում վիրաւորել նրա ինքնասիրութիւնը, ուղղակի զրկելով նրան իր պաշտօնից։ Այնու ամենայնիւ, քանի որ նոր մինիստրութիւնը գոյութիւն կունենայ, ժամանակաւորապէս արձակված դեսպանի դիպլօմատիական ասպարէզը վերջացած կարելի է համարել։ Թուցէ պ. Գօշէն վերջնականապէս չի էլ մնայ Կ. Պօլսի մէջ, բայց նա այնտեղից չի հեռանայ, մինչև իր նախորդի սխալները չի ուղղի և չի համոզի Բ. Դրանը, որ անգլիական այժմեան մինիստրութիւնը այլ ևս մտադիր չէ երես տալ Բ. Դրանը և վճռել է այսպէս թէ այնպէս վերջ դնել այն անկարգութիւններին, որոնք հետևանք են Թիւրքաց կառավարութեան ազգիտութեան և որոնք կարող են նորից բարձրացնել արևելեան հարցը։

«Սէր Հենրի Լայարդի հեռանալը և Արևելեան-Ռումելիայի անգլիական ներկայացուցիչ Դրումոնդ Վօլֆի արձակելը պաշտօնից պարզ ցոյց են տալիս թէ պ. Գօշեն ինչ ուղղութեամբ կը գործէ Կ. Պօլսի մէջ։ Բ. Դուռը անգլիական դեսպանատանից այլ ևս պլատօնական պահանջներ, և բարեկամական խորհուրդներ չի ստանայ, այլ ուղղակի պահանջներ, որոնք հիմնված կը լինեն մի որոշ նախագծի վրա։ Այդ պրօգրամի հիմքը պէտք է լինեն մարկիզ Հարտինգտօնի ընտրութիւնների ժամանակ ասած հետևեալ խօսքերը. «Թիւրքաց կառավարութիւնը կարող է մնալ Բալկանեան թերակղզու վրա միայն այն պայմանով, որ նա հրաժարվի իր անցեալից և կատարեալ եւրոպական կառավարութիւն դառնայ։»

Բ. Դուռը կարծես հասկանում է, որ գործերի դրութեան այդպիսի փոփոխութիւնը անհրաժեշտ է։ Կ. Պօլսից եկած վերջին լուրերից երևում է, որ Բ. Դուռը աշխատում է փոքրացնել այն պահանջների թիւը, որոնցով պ. Գօշեն կարող է նրան դիմել։ Բժշկական մանաժողովը, որ այդքան երկար ժամանակ ուսումնասիրում էր Կումբրայուի սպանողի ուղեղի դրութիւնը, յանկարծ այն եզրակացութեան հասաւ, որ մարդասպանը խելագար չէ։

Պէտք է յուսալ, որ երբ պ. Գօշեն կը հասնի Կ. Պօլիս, Բ. Դուռը կը շտապի վերջացնել Յունաստանի, Չերնօգորիայի և դրանց նման միւս հարցերը։ Բ. Դուռը անգլիական նոր դեսպանի ներողամտութեան վրա յոյս դնել չէ կարող։ Եթէ անգլիական մինիստրութիւնը մտադիր լինէր շարունակել Լայարդի քաղաքականութիւնը, նրան բոլորովին չէր փոխի և նրա տեղ այնպիսի մարդ չէր նշանակի, որ անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան աչքի ընկնող գործիչներից մէկն է»։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ վարչութիւնը յայտնում է պ. պ. վաճառականներին, որ մայիսի 8-ին, ժամը 10-ին առաւօտեան ՎԱՆՔԻ մայր-եկեղեցում կը լինի ՊԱՏԱՐԱԳ և յետոյ Թամօր Երևանեան Հրապարակի և Մողնու փողոցի միջոցով մինչև Խօջեվանքը:

1—1

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԲԷՀԲՈՒԹԵԱՆՑ

Որ Հայոց փողոցում ամաններ է ծախում, խնդրում է այն անձը, որ Նրան երեք Նամակ է ուղարկել քաղաքային փօստայով, յայտնել իրան թէ ինչ հասցէով պէտք է ուղարկել պատասխանը, որովհետև նամակները ստորագրված չեն և Նրանց վրա Նշանակված չէ հասցէն:

Յովհաննէս Մ. ԲԷՀԲՈՒԹԵԱՆ

իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անունով, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների դեղատներում և դրօգիստների մօտ Գլխաւոր դէպօ նիւթի հնարող Ֆարմացիի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտօրալնի փողոց, №-35. Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախումներից:

6—25 (1) Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
(РАСПРОДАЖА)

ՎԵՐՋԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ ՊԱՏՐԱՍՏ ՇՈՐԵՐԻ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋԻ ՎՐԱ

ՆԱՍԻԲԵԱՆԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Տրիկօի ամառվայ պալտօ . 10 ր. և աւելի
Ժուկետի ձեռք շորը . . . . 10 ր. —
Վիզիտի . . . . 15 ր. —
Սև սերտուկի . . . . 25 ր. —
Տրիկօի գոյնաւոր վարտիքը . . 3 ր. —
Սև վարտիքը . . . . 7 ր. —
Որսի ժակետ . . . . 8 ր. —
Առաւօտվայ ժակետ . . . . . 8 ր. —
Երեխայոց տրիկօի զգեստը 2 մինչև 14 տարեկան . . . . 3 ր. —
Խալաթներ . . . . 12 ր. —
Պարուսինի զգեստներ . . . . 5 ր. —

Նոյն տեղ ծախվում են կանանց և տղամարդկանց շապիկներ, կալսօններ, կանանց կօֆտաներ, նոյնպէս գլխպաներ, կաուլի մանժէտներ, Թևիկներ, Թաշկինակներ, ձեռնոցներ, պէնիւարներ և ժիւպօններ:

8—10

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Բաբայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Րուդկօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիւիցեվ:

Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան Վարչութիւնը պատիւ ունի յայտնել, որ արդէն դուրս եկաւ մամուլի տակից և ծախվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ ընկերութեան տպագրութիւնը:

ԲԻՉԷՐ-ՍՏՕՈՒ. ԹՈՎՄԱՍ ՆՂԲՕՐ ՏՆԱԿԸ, փոխ. երեխաների համար Պալմէր, Թարգ. օր. Ն. Տէր-Մարկոսեանի: Պատկերազարդ և կազմած—60 կ.:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Въ Тифлисъ, Тифлисское Общество изданія армянскихъ книгъ.

Այս օրերս դուրս կը գայ նոյն ընկերութեան հրատարակութիւնը. ՄՈՐԵԽ ԵՒ ՆՈՐԱՆ ՋՆՋԵԼՈՒ ՀՆԱՐՆԵՐԸ. աշխ. Տէր-Բարսեղեանցի:

ԵԳՕՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Յայտնում է հասարակութեանը, որ ցանկացողները կարող են առնել 1 և 2 ներքին 5% փոխառութեան տոմսակները յետաձգութեամբ վճարելով մի տարվայ ընթացքում և աւելի երկար ժամանակամիջոցում, նոր և շատ շահաւէտ պայմաններով, որոնց մասին տեղեկանալ կարելի է նոյն իսկ կանտօրայի մէջ, որ նոյնպէս առնում է այդ տեսակ տոմսակներ: Դրասենեակը գտնվում է Ալէքսանդրեան այգու հանդէպ, Թումանովի տանը:

6—10

ՄԻ ՇՈՒՆ սէտերի տեսակից, սև գոյնի, սպիտակ բիծով կուրծքի վրա, որձ, «Տիւդօր» անունով, կորաւ Ալէքսանդրեան այգուց, ապրիլի 28-ի գիշերը: Գտնողին խնդրում են հասցնել Զուբալովի տան, կօնդիտէր Կելըէրի մագազինից վերև գտնված Պօլտարացկու բնակարանը, Ստեփան Շրետէլէին օրինաւոր վարձատրութեամբ:

1—3

Երկու Փրանսիացի ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ ցանկանում են ընդունել իրանց մօտ երեխաներին դասեր տալու համար, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը: ԴԱՍԵՐԸ կը լինեն Փրանսերէն, գերմաներէն լեզուներից և մուզիկայից:

Հասցէն՝ Սօլօլակի, տուն Օրբէլի: № 14.

3—3 (1)

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍԻ 11-ԻՆ իշխանութեան Թոյլատուութեամբ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԱՅԳՈՒՈՒՄ լինելու է ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ-ԱԼԷԳՐԻ ՅՕԳՈՒՏ ՍՈՎԱՏԱՆՋՆԵՐԻ:

Տոմսակների խաղարկութիւնը կը շարունակվի առաւօտեան 10 ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը:

ԱՅԳԻՆ ՄՏՆԵԼՈՒ տոմսակը 20 կ. արժէ և ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ ՏՈՄՍԱԿԸ նոյնպէս 20 կ. արժէ:

Այգիի մէջ կածի զինուորական ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԻ խումբը:

ՏԱՆՈՂ տոմսակները Թւով 700 հարիւր են, իսկ տարված առարկաները ՈՍԿԷ, ԱՐԾԱԹԵԱՅ, ԱՊԱԿԵԱՅ, և զանազան ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ են:

Եթէ ԵՂԱՆԱԿԸ ՎԱՏ ԼԻՆԻ վիճակախաղ-ալէգրի ԿԸ ՅԵՏԱՁԳՎԻ մինչև հետևեալ ԿԻՐԱԿԻ:

2—4

1880

ԹԻՖԼԻՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍԻ 11-ԻՆ ՀԱՅ ԹԱՏՐՕՆԱՍԷՐՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

I

ՀԱՃՏԱՐԱՐ ԴԱՏԱՒՈՐԻ ՄՕՏ

Կոմեդիա 3 արար., ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Տէր-Գրիգորեանի

Անցքը պատահում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

II

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

ՏՕՏՕ

Վօդրվիլ 1 արար., Թարգմ. Յ. Տէր-Գրիգորեանի. երկրորդ և երրորդ արար. ԱՆՏՐԱԿՏԻ մէջ տ. Փաշայեան-Տէր-Գրիգորեան ԿԵՐԳԷ: Տեղերի գինը սովորական է: Սկիզբն է 8 ժամին:

Տոմսակները Թէ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ օրը և Թէ ՎԱՂՕՐՕՔ կարելի է ստանալ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆԻ կասսայում, առաւօտեան 10—2 և երեկոյեան 6—8 ժամը:

3—4

ՆԻՒՈՒ-ԵՕՐՔԻ ԶԻՆԳԵՐ

Ամենամեծ կարելու մեքենայի ընկերութեան աշխարհային համբաւն բաւական ըլլալով յանձնել իրեն ձեռագործութիւններն կազմուածքին պարզութեամբը, հաստատութեամբը և այլ՛ երպ աշխատութիւններն կատարելով, տնական և արուեստաւորներու պիտոյից համար, կը համառօտէ զմեզ համբելու մէկիկ մէկիկ իրենց գերազանցութիւնն ուրիշ հնարուած նման առարկայից վրա:

Վերոյիշեալ Նիւ Եօրքի Զինկեր ընկերութիւնը այս ապրիլի սկզբներն բացաւ ուրիշ գլխաւոր քաղաքներու պէս, հոս ևս՝ Թիֆլիսի շտեմարան մը այլ և այլ կարելու մեքենաներով, Աստամանկի փողոցն Զուբալովին տունն, Երևանի հրապարակի մօտ անմիջապէս և կը խնդրուի խաթօնայց և պարոնայց ուզող ստանալ այսպիսի մեքենայ դիմել հոն միայն և կը խնդրուի միանգամայն չը խառնակել այս ընկ Նորբաց շտեմարանն ուրիշ վաճառականներու հետ, որոնք միայն Զինգերի սուտ անուամբ նշանակներով և պատկերներով կը խաբեն մեր պաշտպանաւորներն և դժբաղդաբար իրենց մեքենաներով կը տարակուսացունեն սեպհական մերոնց լաւութեան անունն:

Ուրիշ քաղաքներու բնակիչ.ք ալ կրնան դիմել մեզ նամակով՝ Թէ մեր ընթացիկ գիներուն ցուցակն ուզելու համար, որ կը խրկեմք ձրի և Թէ որ և է տեղեկութիւն հարցունելու համար, որոնց կը պատասխանեմք նմանապէս մի և նոյն լեզւով և կարելի արագութեամբ, մեր երեսագիրն է:

Г. Нейдлингеръ. Тифлисъ.

Գ. Նայդլինկեր

Գլխաւոր հոգաբարձու ամբողջ Ռուսաստանի և միջին Եւրոպայի: Խանութի մէջ կարելի է ուղղել խանգարված մեքենաները:

3—3 (2)